Кошт паштовай перасылкі аплачана агулам.

Цана асобнага нумару 20.000 м. п.

ЗМАГАНЬНЕ

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі: Вільня, Віленская вул. 12, п. 6. (Wileńska 12 m. 6).
Рэдакцыя адчынена ад 12 да 2 г. штодня апрача сьвяточных дзён. Адміністрацыя ад 9 да 3 г.

Выходзіць тры разы у тыдзень.
Падпіска на адзін месяц з дастаўкай да хаты 160.000 м. п.
Для заграніцы удвая даражэй.

Няпрынятыя у друк рукапісы назад не вяртаюцца.
Аплата надрукованага залежыць ад Рэдакцыі.
Цана абвестак: перад тэкстам 30.000 мк., сярод тэксту 25.000 м. і на 4 стр. 20.000 м., за радок пэтыту у 1 шп.

№ 8. Вільня, Серада, 21-га лістапада 1923 г. Год I.

Замах на культуру.

„Зьліквідаваўшы“ беларускую народную школу ў Заходняй Беларусі, давёўшы лічбу гэтых школ з некалькіх сотняў да дзесятка і зусім пазбавіўшы беларускае насяленьне магчымасьці адкрываць новыя школы ў беларускай мове, „паны палажэньня“ рыхтуюцца зрабіць новы ўдар істнуючым яшчэ беларускім школам: пяцём гімназіям і гэнай маленачкай астачы народных школ.

Справа вось у чым. Галоўны орган урадовае партыі „Gazeta Warszawska“ ў нядзельным нумары зьвярнулася да міністра асьветы, заклікаючы яго „правясьці хоць-бы такое важнае заданьне, якое прадстаўляе ўвядзеньне ў рускія (разумей: украінскія) і беларускія школы лацінскіх літараў“, бо гэта, па думцы газэты, „зьяўляецца неабходнай умовай дзеля таго, каб уцягнуць тутэйшы народ у арбіту заходняе культуры“.

Ня першы раз сустракаемся мы з гэткімі дамаганьнямі зьвярынага польскага нацыяналізму ўчыніць самы дзікі гвалт над беларускай культурай, якім была-бы забарона ўжываньня нашага адвечнага, гістарычнага шрыфту. Ня першы раз эндэкі маняцца гэткім спосабам паглыбіць той падзел беларускага народу, які зроблены ў Рызе, навязываючы заходнім беларусам зусім чужую для іх лацініку, каб яны не маглі карыстацца багатай беларускай літэратурай, друкаванай у Усходняй Беларусі выключна „кірыліцай“. Але дагэтуль эндэкі ня мелі ўлады, а п. Пілсудскі, ня гледзячы на ўсё сваё беларусаедзтва, не адважаўся на такі дзікі гвалт над усей культурай нашага народу. —Цяпер, калі ўтварыўся эндэцкі ўрад, лятуценьні эндэкаў могуць зьдзейсьніцца: sic volo, sic jubeo (так хачу, так прыказываю).

Пагроза забароны ўжываньня беларускага гістарычнага шрыфту, апрача чыста прынцыповага значэньня, апрача забойчага ўплыву на разьвіцьцё адзінае, усенароднае беларускае культуры, *пагражае вытварэньнем „двух народаў“—усходніх і заходніх беларусаў*, падобна таму, як на грунце прыналежнасьці да розных рэлігіяў (праваславія і каталіцтва) і ўжываньня розных шрыфтаў (кірыліцы і лацінікі) адзіны сэрбскі народ падзяліўся на два: сэрбаў і харватаў, якія гавораць аднэй мовай, але зьяўляюцца адны адным чужымі. На грунце прыналежнасьці часткі беларусаў да каталіцкага вызнаньня так-званыя „паляка-літвіна-беларусы“ хацелі ў свой час гэту частку нашага народу адарваць ад праваслаўнае большасьці. Польскія-ж нацыяналісты йдуць далей: яны ўсіх заходніх беларусаў маняцца адарваць ад іх усходніх братоў, навязаўшы і каталікам і праваслаўным—лацініку.

Да гэтага трэба дадаць і яшчэ адно. З нязвычайнымі труднасьцямі, з нязьвычайным напружаньнем сваіх інтэлектуальных і матэрыяльных сілаў беларускае грамадзянства Заходняе Беларусі стварыла школьныя падручнікі ў беларускай мове, друкаваныя *кірыліцай*. Гэтыя падручнікі—падстава нашае пачатковае і сярэдняе школы: бяз іх ня можа існаваць беларуская школа наагул. Аўтары праекту навязаньня нам лацінікі дужа добра разумеюць, што забарона карыстацца ў беларускіх школах кірыліцай раўназначна *пазбаўленьню школы падручнікаў наагул*: бо беларускае грамадзянства ня мае ні магчымасьці, ні грошы, каб перадрукаваць увесь наш літэратурны здабытак лацінскімі літарамі замест кірылічных. Зрабіць гэта магла-бы толькі дзяржава, але хіба-ж няма такіх наіўных, якія хоць на мамэнт паверылі-бы, што *Польская* дзяржава будзе друкаваць *беларускія* кнігі! І можам з поўным пераканаьнем сказаць, што *навязаньне беларускай школе лацінікі — гэта ёсьць поўная ліквідацыя беларускае школы ў межах Польскае рэспублікі*. Калі-б урад даў послух аўтарам гэтага барбарскага праекту і разаслаў адпаведныя інструкцыі паном куратарам, дык тыя сквапна пазачынялі-бы ўсе існуючыя беларускія гімназіі і народныя школы на той простай падставе, што ўвядзеньне лацінічных падручнікоў немагчыма, бо... яны ня існуюць!

Мы ўжо сказалі, што польскі праект лацінізацыі нашае школы *абымае адначасна і беларусаў-каталікоў і праваслаўных*. Для апошніх гэта зьяўляецц падвойным ударам: бо *кірыліца зьвязана для праваслаўных ня толькі з роднай культурай, але і з рэлігіяй*—з прычыны ўжываньня кірыліцы ў царкве. І аб гэтым, відаць, польскія кіраўнічыя сфэры ўжо падумалі: каб падгатаваць грунт дзеля „ўвядзеньня беларусаў у арбіту заходняе (разумей: польскае) культуры“, віленская праваслаўная духоўная сэмінарыя, за розныя пасулы кіраўнікам яе, узгадовывае сваю моладзь—будучых сьвяшчэнікаў—ужо ня толькі ў духу польскае дзяржаўнасьці, што было-б зразумелым, але і ў духу *польскае нацыянальнасьці*. Не далей, як у гэту нядзелю, мы мелі першую дэманстрацыю-паказ, як прышчапляецца польскі нацыянальны дух гадунцам сэмінарыі: на сваім публічным вечары хор сэмінарыстаў „с чувтвом и толком“ праяў вядомую польскую патрыятычную песьню, у якой, паміж іншым, гаворыцца:

Polski my naród, polski lud,
Królewski szczep Piastowy...

Ад гэтага ўжо толькі адзін малы крок да пераходу ня толькі на лацініку, але і на польскую выкладовую мову: пяюць-жа сэмінарысты, што яны—„польскі народ і польскі люд“...

Чытаючы эндэцкі праект лацінізацыі беларускіх школ, прыходзіць у галаву думка, што эндэцыя,—зьняверыўшыся ў італьянскім фашызьме, які дагэтуль быў для яе ўзорам паступаньня, але цяпер аказаўся лішне „германафільскім“, прыхільным да Нямецкага народу.—пачала браць прыклад з так добра нам знаёмае *маскоўскае чорнае сотні*. І праект эндэкаў—гэта толькі пераробка вядомага загаду царскага ўраду, *каб усе літоўскія кніжкі, у тым ліку і малітвенікі, друкаваліся абавязкова рускімі літарамі*. Маскоўская паліцыя ўрывалася ў касьцёлы, вырывала літоўскім сялянам іх малітвенікі, друкаваныя лацінікай, і гвалтам утыкала ў рукі кніжкі, спэцыяльна надрукаваныя ўрадам „гражданкай“. Вось, так, як маскалі навязывалі літвіном „гражданку“, каб „далучыць іх да расейскае культуры“, так палякі зьбіраюцца навязываць нам лацініку „дзеля далучэньня да польскае культуры“.

Гожа прыпомніць, што маскалём *не ўдалося* гвалтам прымусіць літвіноў карыстацца „гражданкай“. Яны толькі збудзілі сярод літвіноў дзікую *ненавісьць* да ўсяго маскоўскага. Так сама польскі гвалт над беларусамі, калі-б урад і наважыўся зрабіць яго, *не данне сваей мэты так лёгка*, як мо' думаюць „лацíньнікі“: беларусы будуць змагацца проці яго ўсімі магчымымі способамі, не выключаючы звароту аб абарону да Лігі Нацыяў і ўсяго культурнага сьвету. І мы думаем, што ўвесь культурны сьвет, ня гледзячы на агульную барбарызацыю Эўропы, з агідай закляйміць эндэцкі замах на культуру беларускага народу.

Чатыры прамовы.

Унутраныя падзеі ў Польшчы — ў апошнія часы адвярнулі агульную ўвагу ад заграцічнае палітыкі. І гэта — зусім дарэмна: бо тое, што рабіцца на міжнароднай палітычнай арэне, вельмі моцна адбіваецца і на ўсіх справах унутранога жыцьця Польскае Рэспублікі.

Дзеля гэтага мы пазволім сабе затрымацца на чатырох, сказаных аднатасна, прамовах кіраўнікоў заграцічнае палітыкі Англіі, Францыі, Італіі і Польшчы: п. п. Бальдвіна, Пуанкарэ, Муссаліні і Дмоўскага. Прамовы гэтыя, з аднаго боку, дужа характэрныя для агульна-эўрапэйскага палітычнага палажэньня, з другога-ж—выкрываюць цэлы рад балячак Польшчы.

Есьць два спосабы захаваньня міру у буржуазнай Эўропе. Адзін—гэта *мірная каапэрацыя, супрацоўніцтва* эўрапэйскіх гаспадарстваў на аснове *роўнасьці і ўзаемнага забясьпечаньня інтарэсаў кожнага з іх*. Можна сказаць, што гэтая сыстэма, хоць у скажоным відзе, існавала ў Эўропе да сусьветнае вайны.—Другая сыстэма—гэта *гэгемонія, або дыктатура аднае вялікае дзяржавы*, якая мае настолькі сілы, што можа гэтай сілай прымушаць усе другія дзяржавы сядзець ціха, пагражаючы непакорным вайной. Гэтую вось другую сыстэму стараецца завясьці ў Эўропе Францыя, апіраючыся як на сваей уласнай вайсковай сіле, так і на сіле дробных саюзьнікаў, якія—з прычыны сваей слабасьці—прымушаны шукаць забясьпечаньня свайго існаваньня ў падтрыманьні дзяржавы-дыктатаркі.

Аднак, францускія меркаваньні і дыктатарскія пляны сустракаюцца з магутным адпорам з боку другіх дзяржаваў Антанты, а ў першы чарод з боку Англіі і Італіі.

Супярэчнасьць у палітыцы Францыі і Англіі вельмі ярка выявілася ў справе так званых „рэпарацыяў“, або, справядлівей, у справе Нямеччыны. Францыя хоча забясьпечыць сабе пакорнасьць Нямецкага народу ня толькі ваенным разгромам Нямеччыны, але і зьнішчыўшы ўсё матэрыяльнае багацьце Нямеччыны, зруйнаваўшы яе эканамічна. Проці апошняга востра выступае Англія, бо ад эканамічнае руіны Нямеччыны церпяць і эканамічныя інтарэсы Англіі. Усе спробы англійскіх палітыкаў недапусьціць да гаспадарчага

развалу Нямеччыны Францыя рашуча адкінула. І вось тая Антанта, той саюз, які давёў да перамогі Францыі над Нямеччынай у сусьветнай вайне, *разваліўся*.

Аканчальны развал Антанты вельмі яскрава адзначылі ў сваіх апошніх прамовах Бальдвін і Пуанкарэ. Францыя, бачучы ў выступленьнях Англіі непашану да сваей дыктатарскай ролі, заявіла вустамі Пуанкарэ, што пры ўсім сваім жаданьні *супрацоўніцтва з Англіяй, канечна патрэбнага дзеля захаваньня эўрапэйскага міру*, яна ніколі не адступіцца ад свайго становішча ў двух асноўных для Францыі пытаньнях: рэпарацыяў і забясьпечаньня ад Нямеччыны.

Тое, што сказаў Пуанкарэ аб Англіі, трэба скіраваць і па адрасу Італіі. Сучасны дыктатар Італіі, галава фашыстаў Муссоліні, у сваей прамове ў сэнаце 16 лістапада заняў такое-ж становішча, як і Англія, выставіўшы гэткія дамаганьні: 1) зьменшаньне нямецкага доўгу і прапорцыянальнае зьменшаньне даўгоў дзяржаў Антанты; 2) атрыманьне патрэбных залогаў і забясьпечаньняў; 3) *ліквідацыя акупацыі Рура*; 4) немяшаньне ў унутраныя справы Нямеччыны; 5) *недапусканьне ніякіх зьмен граніц*. Муссоліні такім чынам выступіў зусім выразна ў *абароне ня толькі Нямеччыны, але і ўсяе Эўропы ад дыктатуры Францыі*.

Як бачым, *Францыя аказваецца пакінутай усімі сваімі найбольш магутнымі саюзьнікамі*. Да таго-ж і найвярнейшая ёй дагэтуль Бэльгія разыйшлася з Францыяй у справе фабрыкацыі „Рэйнскае рэспублікі": бэльгійцы ня згодзіліся падтрымаць гэту авантуру. І вось французская палітыка стараецца згуртаваць каля сябе тыя *дробныя дзяржавы*, якія дзеля тых ці іншых прычын ня могуць жыць без магутнае французскае апякункі. Да лічбы гэткіх дзяржаваў належыць перш за ўсё Польшча.

Вось, у апошняй прамове п. Дмовскага ў соймавай камісіі загранічных спраў мы і пачулі даслоўнае паўтарэньне палітычных паглядаў Францыі. Завяраючы пасłоў у мірных імкненьнях французскае палітыкі (ня гледзячы на чыста ваенныя выступленьні яе проці Нямеччыны.!!!), п. Дмоўскі заявіў, што і *Польшча йдзе па такой-жа дарозе*, „бо мы—*адказны перад Эўропай і перад тымі дзяржавамі, якія памаглі нам вярнуць незалежнасьць*". Адным словам, п. Дмоўскі ясна нарысаваў тую *служэбную ролю*, якую Польшча прымушана іграць у агульна-Эўрапэйскай палітыцы.

Узіраючыся гэтак у сваей *замежнай палітыцы* на апякунку—Францыю, пакараючыся французскай дыктатуры на міжнародным грунце, Польшча шукала адначасна зьбліжэньня з фашыстаўскай Італіяй, з якое хіена-пястоўскі ўрад стараецца браць прыклад у *ўнутранай палітыцы*. Рэзкае выступленьне Муссоліні проці французскае дыктатуры стаўляе Польшчу ў дужа клапатлівым палажэньні. І клапатлівасьць палажэньня тым вялікшая, што адбіваецца на эканамічных інтарэсах Польшчы: так, прыкладам, Польшча ўтраціла ў Італіі свой рынак для збыту шлёнскага вугальля.... Гаворачы ў успомненай ужо сваей прамове аб труднасьцях даставы вугальля ў Італію, Муссоліні заявіў, што былі роблены спробы прывозу вугальля з Горнага Шлёнску; аднак, хутка выявілася, што польскае вугальле абходзіцца шмат даражэй, чым кардіфскае (з Англіі). І дзеля гэтага італьянскі рынак закрыўся для Польшчы, а Італія замацавала свае эканамічныя адносіны з Англіяй, выступаючы поплеч з ею проці палітычнае дыктатуры Францыі....

У канцы, дзеля характарыстыкі адносін Італіі да палітыкі п. Пуанкарэ, гожа адзначыць пагляд п. Муссоліні на дамаганьне Францыі, каб Нямеччына выдала ей свайго бышага кронпрынца, які вярнуўся на Бацькаўшчыну: Муссоліні назваў гэта абмылкай, якая завядзе Францыю ў тупік, з катарага ёй цяжка будзе выбрацца....

Як бачым, прыведзеныя чатыры прамовы далі нязвычайна добрую характарыстыку сучаснага палітычнага палажэньня ў Эўропе. А гэтае палажэньне—такое, што найменшая перамена ў устанавіўшымся „аружным міры" можа аканчальна перачыркнуць абшырныя пастановы вэрсальскіх трактатаў.

Аль.

Буджэт пана мін. Кухарскага.

III. Сацыяльны зьмест „буджэту".

(Гл. „Змаганьне" № 7).

Сацыяльны зьмест „буджэту" п. мін. Кухарскага, найлепш—бо зусім рэальна—характарызуючы запраўдны характар „цела і душы" дарваўшайся да ўлады Хьены, ўскрываецца вельмі лёгка.

Тое тэхнічнае заданьне, якое гэтак гераічна ўзяўся выпаўніць п. мін. Кухарскі, тэорытычна выражаецца вельмі проста.

Як кожнаму хвораму ці грэшніку, таксама й банкруту—для фізычнай духоўнай ці эканамічнай „санацыі" — трэба перадусім забараніць рабіць надалей шкоднае для цела і душы, ці выдаваць грошы „не па кішэні"...

Першым крокам „санацыі" і зьяўляецца збалянсаваньне выдаткаў і даходаў,—як кажуць, *буджэтная раўнавага*.

Калі гэткім чынам будзе зьніштожаны дэфіцыт, г. зн. няхватка даходаў або „перахватка" выдаткаў, якая дагэтуль пакрывалася друкаваньнем папяровых „грошаў", дык толькі тады можна было-б і спыніць гэтую, так шкодную, так руйнуючую амаль ня ўсё насяленьне, асабліва працоўныя, атрымліваючыя плату ў марках клясы, гэтак званую *„інфлянцыю"*. „Інфлянцыяй" іменна і называецца гэтая *„напухласьць"*, *раздутасьць*, гэтая *„вадзянка"* грашовага абегу, які *павялічваецца ня дзеля таго, што гэта патрэбна для хуткага абмену ўсялякім дабром* у краі, але іменна *дзеля таго, што не хапае даходаў для пакрыцьця расходаў па дзяржаўнай гаспадарцы*. Гэты *„нездаровы"*, абязцэніваючы цэлую масу выпушчаных грошаў у гаспадарстве, лішак грашовага абегу, толькі ашуківаючы гучнымі „мільёнамі" наіўнадаверчывае, пакуль не разьбярэцца ў справе, вуха, і завецца „інфлянцыяй".

А толькі тады, калі ня будзе больш друкавацца пустых грошай, стане на сталым курсе і марка, і можна будзе заняцца далейшым упарадкаваньнем старой, або ўвядзеньнем новай валюты.

І вось гэты першы крок у цэлай праграме ўраўнаважаньня буджэту — фінансава-валютовай рэформе і хацеў зрабіць п. мін. Кухарскі сваім „буджэтам".

П. Кухарскі, як толькі мог, абрэзаў выдаткі Польскага гаспадарства і як толькі здалеў, або... пасьмеў—павялічыў яго даходы.

Мы казалі, што тэорэтычна гэта—задача з курсу І-ай клясы пачатковай школы.

Але, калі мы пад абстрактныя лічбы „арытмэтычнай задачы" падставім усе тыя жывыя патрэбныя гаспадарству і насяленьню края ўстановы, на якія ідуць тыя ці іншыя асыгнаваньні з дзяржаўнага скарбу, дык мы добра ўцямім, што задача скарочаньня расходаў стане шмат больш зложанай.

Як павышэньне даходаў скарбу, таксама зьмяншэньне выдаткаў можа адбыцца *коштам тых або іншых установаў, тых ці іншых клясаў насяленьня*.

Цяжар гаспадарственых даходаў, „падаткавы прэс" можна налажыць *або пераважна на багатыя*, валадаючыя клясы капіталістаў і абшарнікаў, або—на працоўныя і незаможныя—сялянства, работнікаў і працоўную інтэлігенцыю.

Вось дзеля чаго ў буджэце, як быццам у выраэньні чыста тэхнічнай фінансавай задачы—дасяжэньня раўнавагі—*павінна канешна адбіцца рэальная сацыяльная палітыка ўраду, і клясавы склад кіруючай у гаспадарстве „большасьці"*...

І вось „буджэт" п. мін. Кухарскага зьяўляецца ў гэтым сэнсе клясычна-адкравенным і рашучым: як павялічэньне дзяржаўных даходаў, таксама і зьмяншэньне расходаў ён робіць *пераважна коштам агромных масаў галоднага і голага ў нашыя часы, „аграбленага" маркай амаль не да ніткі, працоўнага народу, і наадварот*—з вялікаю далікатнасьцю п. мін. Кухарскі шкадуе кішэняў багатыроў і ўласьнікаў, але зусім не шкадуе ня толькі кішэняў, але і *самога жыцьця* і істнаваньня масаў працоўнага народу.

Каб даць паняцьце аб гэтай прынцыповай розьніцы ў ацэнцы ўрадам п. Кухарскага вартасьці самога абшарніка і працаўніка, прывядзем два прыклады.

Калі дзяржаўныя ўраднікі гавораць, што іх пэнсія фактычна робіцца ўсё меншай і меншай, што яны павінны ўжо „жыць" *менш як на палову* даваеннага „existens-minimuma", дык сам пан шэф ураду пацяшае іх, што гэта так і павінна быць, што „будзе йшчэ горш", што значыць—хто ня вытрымае „пэрыяду санацыі", дык напэўна памрэ — у ахвяру „дарагой айчызны"...

І на гэтым „паменшаньні істнаваньня" сваіх працаўнікоў урад п. мін. Кухарскага „зьбірае" для скарбу запраўды вялікія сумы.

Агромныя масы ўрадоўцаў, апрача таго, дзеля той самай зусім канешнай „oszczędności" папросту выкідаюцца на вуліцу, каб аблягчыць п. Кухарскаму „ураўнаважаньне буджэту".

Але-ж калі міністры фінансаў пачалі прабаваць *націснуць* трохі на кішані ўласьнікаў, дык тыя, скінуўшы абодвых папярэднікаў п. Кухарскага, цяпер ўрадзіліся надта лоўка: п. Кухарскі далікатна і спраўна выпаўняе ўсе іх загады. Напрыклад: падлічыўшы *па ліпнёваму* курсу маркі, калі даляр каштаваў 150—200 тысяч марак, падатак ад маемасьці, каб ня руйнаваць панскіх кішэняў, пан Кухарскі згадзіўся прыймаць *цяпер* „залічкі", пакуль там яшчэ пройдзе закон аб „валёрызацыі"... І гэткіх прыкладаў—дужа многа.

Але гэта далёка ня ўсё.

„Буджэт" п. Кухарскага, зьберагаючы дзяржаўны скарб ад непасільных выдаткаў на ўтрыманьне гаспадарственага апарату фінансава-беспадастаўна разбудаванага гаспадарства, разам з тым аберагае кішэні, панскае „цела і душу" ад „непасільных" для іх камфорту (жыцьцёвых выгадаў) падаткаў, вырашае задачу „oszczędności" папросту „хірургічна": ён проста *пазбаўляе средстваў* і тым *„рэдукуе"*, а то йшчэ прасьцей—*касуе* розныя *найпатрабнейшыя, найкарыснейтыя, перадусім абслугоўваючыя іменна патрэбы шырокіх масаў працоўнага і незаможнага насяленьня дзяржаўныя і грамадзкія ўстановы*.

У „буджэце" п. Кухарскага зусім „пагаспадарску" абрэзаны каштарысы ўстановаў культурных, прасьветных, сацыяльнай апекі і г. п.

Як падлічыў у Сойме пасол з „Вызваленьня", Рудзінскі, *на народнай прасьвеце* пан Кухарскі „зьбярог" польскаму скарбу 50 міл. злотых,—амаль *ня трэць* таго, што было асыгнавана на гэты год...

А мы ведаем, што ў-ва ўсіх запраўды культурных і дэмакратычных краёх даўно ўжо зразумелі, што якраз народная асьвета састаўляе *найвялікшы і найкарысьнейшы скарб гаспадарства*...

Але—наадварот—у „даваенныя часы", да якіх так імкнецца Польшча п. п. Дмоўскага і Кухарскага, народную прасьвету лічылі па меншай меры *лішняй*. І „буджэт" пана Кухарскага, відаць, таксама як і тады лічыць „анальфабэтаў", (непісьменных) найбольш „сьвядомымі" і пэўнымі сваімі выбаршчыкамі і клапаціцца, каб яны—для трываласьці хьенскага ўраду, ніколі не пераводзіліся ў Польшчы...

40 проц. урад п. Кухарскага „скрэсьліў" з буджэту Мін. Публічных Работаў, якое зьяўляецца ўстановай сацыяльнай апекі і мае заданьнем даваць працу безработным, галадаючым рабочым...

Больш як напалову, бо на 57 проц., паменшаны каштарыс Мін. Працы, маючага мэтаю гаспадарственую абарону правоў і інтарэсаў работнікаў.

Зусім скасавана Мін. Народнага Здароўя, якое, па зьняцьці з яго каштарысу 60 проц., перадана ў гаспадарку пана Керніка, у Мін. Унутр. Спраў.

Гэтая ўстанова, як ведама, мела заданьнем пільнаваньня санітарных варункаў у краі, барацьбу з заразнымі хваробамі, эпідэміямі, ад якіх, як ведама, найбольш церпіць і папросту мрэ гросты працоўны народ...

На 20 проц.—паменшаны буджэт Мін. Почт і Тэлеграфаў і на 113 тысячаў злотых Мін. Чыгунак. Гэта значыць, што з гэтых установаў ня толькі выкінута шмат патрэбных працаўнікоў, абслужываўшых тыя патрэбы *агулу насяленьня, дзеля якіх якраз і істнуе гаспадарства*, але гэта значыць, што ня будзе ані новых паштовых аддзяленьняў *на вёсцы—бліжэй да сялянскага народу*, ня будзе ні новых палустанкаў, новых дарог, ані адбудаваньня зруінаваных у часе вайны станцыяў і г. д.

Але затое будуць паўнейшыя, бо „oszczędzone", кішэні паноў і—больш паліцыі...

10 проц. зьнята з сумы расходаў Мін. Зямельных Рэформаў... Гэта зусім ясна, бо запраўды ніякіх „рэформаў" і ня мае быць, апрача „асадніцтва", а зямельнымі справамі займецца Мін. Рольніцтва, якое, мы ўжо ведаем, аддана, міма носу „Пяста"—дэлегату" паноў абшарнікаў, і ён будзе зорка сьлядзіць, каб не рабілася ніякіх рызыкоўных „зямельных экспэрымэнтаў".— Яго буджэт, відаць,—незакрануты панам Кухарскім...

Але і гэта яшчэ й ня ўсё.

Як ведама, пасрэдныя падаткі (акзызы), як быццам незаметныя,—тыя, што накладаюцца на прадукты і тавары, прытым пераважна гэтак званыя — першае неабходнасьці—канешна патрэбныя ўсякаму, як запалкі, тутунь, газа, цукер, соль і т. п. кладуцца цяжкім бярэмем на шырокія працоўныя масы.

І вось п. мін. Кухарскі і яго памоцнік заявіў, што гэтыя падаткі ў яго буджэце, як і ў буджэце даваенных процінародных манархіяў, будуць састаўляць 77 проц. усіх даходаў.

А „за гэта" падаткі безпасярэднія—налогі на даходы і маемасьці, якія, як кожнаму зразумела, падаюць пераважна на багатых, на жывучых чужой працай капіталістаў і абшарнікаў, будуць таксама ня больш, як перад вайной—каля 23 проц.

Цяпер для нас зусім ясны і сацыяльны зьмест буджэту п. мін. Кухарскага. Ясны для нас і запраўдны сацыяльны смак тэй палітычнай перамогі правіцы над лявіцай, якая адбылася на нашых вачох...

Лявіца, якая, меўшы ўладу, не правяла ані воднай сацыяльнай рэформы, ня кажучы ўжо аб рэвалюцыі, не зьліквідавала абшарніцтва, не ўмацавала пазыцыяў працоўных клясаў местаў і вёсак, тым самым не ўмацавала і сваіх „rządów",—мае тое, што заслужыла сама. І калі п. Рудзінскі пагражае правіцы, што народ зьмяце яе з твару Польскай зямлі, дык гэта ўжо зробіць не цяперашня „лявіца" і калі гэтае зробіцца, дык не на яе карысьць...

С.

Атаман Муха.

Польская прэса шмат увагі зварачвае на дзейнасьць вядомага атамана Мухі, аб якім злажылася шмат лягендаў і які карыстаецца вялікаю папулярнасьцю сярод мясцовай людкасьці.

Піша аб ім і орган віленскіх консэрватараў „Słowo". Зазначыўшы вялікую папулярнасьць Мухі і цэлы рад лягендаў аб ім, „Słowo" піша:

„Такія і падобныя да іх весткі, байкі і лягенды, праўдзівыя апавяданьні для дзяцей і старшых з вуснаў у вусны плывуць з хаты ў горад, з гарадзкіх установаў зноў пад страху і круціцца гэтае Мушынае perpetuum mobile, а разышоўшагася гайдамака паліцыя ня можа злавіць, бо ў Галіцыі ня вучылі як лавіць гэткага эскімоса па літоўскіх пушчах, можа толькі ліпкія паперы выдалі, на якія ловяцца розныя мушкі, што лятаюць у пакоі, але гэтае аднае мухі як няма, так няма, а ў лес ісьці страшна.

Тымчасам Муха здаровы і вясёлы на ўсіх крэсах, як гэта кажуць, „з веткі на ветку" скача і здабыва-

ючы ўсё большую папулярнасьць, што раз мацнейшы, гдзесь-ці ў Беластоку зьвіў сабе гняздо.

А паліцыя дрэмле ці дарогі пытаецца?! Разбойнік гэта называчайны, не дзеля таго, што мае спранжыстую арганізацыю і быццам выразаў кавалак зямлі паміж савецкай і літоўскай граніцамі, сваімі людзьмі абсадзіў яго і што толькі сьвісьне—зараз-жа зроблена".

„Słowo" лічыць, што атаман Муха зьяўляецца агентам Ластоўскага і нават ставіць у сувязь з беларускай паўстанчай арганізацыяй у Горадзеншчыне, справа якая нядаўна разглядалася ў Беластоку. „Вядомы разбойнік, спрытны атаман, рызыкант, чалавек бязумоўна адважны, апотэозаваны праз беларускае сялянства, папалоу незалежны бандыт, а Ластоўскага найміт з другога боку,—таёмны Муха,—імення гэтай беспасрэднай дарогай (праз Коўню) атрымлівае ўсялякую дапамогу, як эсэраўскія духоўныя харчы, так і ковенскія літасьці".

„Тое, што вялікі разбойнік, які вырас сярод беларускага сялянства, мае зусім не сялянскую фантазію, забясьпечвае яму яшчэ больш послух сярод жыхароў Аўгустоўскіх, Наднёманскіх, Беластоцкіх, Ружанскіх, Белавескіх, Налібоцкіх і Палескіх лясоў; тое што гуляе з нашымі ўладамі, жартуе з паліцыі, забаўляецца ў джэнтльмэнства, што час ад часу абедае ў „Warszawiance" ў Вільні, усё гэта павялічвае яго ўплывы сярод беларускага сялянства.

„А пан Ластоўскі выехаў з Коўні да Менску" заканчвае свой артыкул „Słowo".

Ніякіх канкрэтных даных, якія-б сьцьвердзілі сувязь атамана Мухі з Ластоўскім, „Słowo" ня прыводзіць. Мы таксама ня будзем гаварыць аб гэтым. Пазволім сабе толькі дадаць, што адносіны мясцовай адміністрацыі і паліцыі да беларускага сялянства зьяўляюцца галоўнай прычынай вялікай папулярнасьці атамана Мухі і таго спачуцьця, якім ён карыстаецца сярод мясцовай люднасьці.

Палітычныя падзеі.

ПОЛЬШЧА.

Адбыліся абрады Галоўнай Рады Хрысьціянскадэмакратычнай партыі (хадэкаў). У дыскусіі выявілася незадаваленьне з сучаснага палажэньня. Работнікі, зарганізаваныя ў хадэцыі, дамагаюцца ад ураду спаўненьня раду дамаганьняў, а наперад барацьбы з дарагоўляй. Урад нічога ня робіць, каб споўніць гэтыя жаданьні. Гэтая палітыка прычыняецца да таго, што работнікі пакідаюць партыю хадэкаў і пераходзяць масамі да P.P.S., N.P.R., а нават да камуністаў. Прамоўцы зазначылі, што падтрыманьне ўраду трэба паставіць у залежнасьць ад спаўненьня работніцкіх дамаганьняў. Прынята рэзалюцыя аб фінансавым палажэньні, скіраваная проціў мін. Кухарскага.

У Варшаве адкрыта цэнтральная трансатлянтыцкая радыя-станцыя.

У Варшаве адбыўся кооператыўны кангрэс Польшчы, на якім было прысутных 1330 дэлегатаў, прадстаўляючых 519 кооператыўных арганізацый. Прынята рэзалюцыя аб аб'яднаньні ў будучыне ўсяго кооператыўнага руху, але ў сучасны мамэнт, пакуль існуюць пэўныя розьніцы, кангрэс выказаўся за ўтрыманьнем паасобных арганізацыяў. Кангрэс прыняў рэзалюцыю, выражаючую чэсьць памяці ўсім згінуўшым у Кракаве, Барысласве і Тарнове і заклікаючую кооператывы зьбіраць ахвяры на карысьць іх сем'яў.

ІТАЛІЯ.

Адказваючы у Сэнаце на інтэрпэляцыі ў справе заграніцкай палітыкі Мусаліні заявіў, што, па ягонай думцы, для забясьпячэньня міра дзяржавы Эўропы павінны:

1) Зьменшыць нямецкія даўгі і прапарцыянальна з гэтым зьменшыць таксама міжсаюзныя даўгі;
2) атрымаць адпаведныя заставы і гарантыі;
3) спыніць акупацыю Рурскай вобласьці;
4) ня мяшацца ў унутраныя справы Нямеччыны;
5) не рабіць ніякіх тэрыторыяльных зьменаў.

У справе труднасьці дастаўкі для Італіі вугаля, Мусаліні заявіў, што спробы атрымліваць польскі вугаль з Горнага Шлёнска кончыліся няўдачай, бо гэты вугаль шмат даражэйшы, чым вугаль, дастаўляемы з Кардіфу.

Дамаганьне Францыі аб выдачы нямецкага кронпрынца Мусаліні лічыць памылкай, якая завядзе Францыю ў тупік, адкуль трудна будзе вылязьці.

Сэнат адабрыў палітыку Мусаліні.

ФРАНЦЫЯ.

Пуанкарэ на банкеце прамысловцаў сказаў прамову, ў якой заявіў, што Францыя ўсімі сіламі будзе дамагацца атрымаць ад немцаў адшкадаваньні. Гаворачы аб акупацыі Руры, Пуанкарэ сказаў: „Мы павінны чуць сябе шчасьлівымі, што трымаем у руках галоўны горны басэйн, вялікія фабрыкі аружжа, калі нашыя даўныя ворагі лятуцяць аб рэваншы. Гэткім спосабам маем магчымасьць захаваць мір і сваю перамогу. Ніякага кампрамісу быць ня можа. Забавязаньні трактатаў павінны быць выпаўнены дабравольна або пад прымусам".

З прычыны сьвяткаваньня ў Францыі ўгодкаў перамогі над Нямеччынай французкая работніцкая кляса маніфэставала проціў згубнай палітыкі французкай буржуазіі, аб'яднанай у Нацыянальным Блёку; якая, сабатуючы мір, стварае пагрозу новай вайны.

12 лістапада адбыўся кангрэс французскіх сындыкалістаў, якія адкалоліся ад афіцыяльных сацыялістаў і стаяць за аб'яднаньне з Камуністычным Інтэрнацыяналам.

НЯМЕЧЧЫНА.

Палажэньне ў Нямеччыне не зьмянілася. Глухое змаганьне паміж буржуазіяй і працоўнымі клясамі ня спыняецца. Палажэньне габінэту Штрэзэмана дужа слабае. Паважна лічацца з магчымасьцю ваеннай дыктатуры ген. Сэкта. Каб утрымаць існуючае палажэньне рэчаў Штрэзэман зноў вядзе перагаворы з угодовымі сацыял-дэмакратамі, абяцаючы зьнясеньне ваеннага стану.

А тым часам баварскія манархісты вядуць далей сваю працу. Падрыхтоўваецца праект новай баварскай канстытуцыі; праектуецца выпуск асобных баварскіх грошаў; адным словам робіцца ўсё для поўнага аддзяленьня Баварыі ад Нямеччыны і ўмацаваньня ў ёй манархістаў і фашыстаў.

Гітлер выпушчаны на волю, а Людэндорф, як паведамляюць газэты, ўцёк у Вэнгрыю.

Закон аб 8 гадз. дні працы ўтраціў абавязковую сілу ў Нямеччыне. Дзеля гэтага буржуазія ўжо нічым ня будзе зьвязана ў вызыску працоўных масаў.

АНГЛІЯ.

Прапазыцыя сацыялістаў аб выражэньні недаверыя ўраду Бальдвіна адкінута.

Новы парлямэнт будзе склікааны на 8-га студня 1924 г.

Ангельскія газэты, абгаварываючы канфлікт паміж Англіяй і Францыяй у справе ўзнаўленьня дзейнасьці вайсковай кантрольнай камісіі ў Нямеччыне і прыезда кронпрынца, лічаць, што трэба спадзявацца аканчальнага распаду Антанты. Ангельскі ўрад з вялікім непакоем сочыць за абастрэньнем гаспадарчых адносінаў у Эўропе, што робіць немагчымым урэгуляваньне справы адшкадаваньняў.

Працэс Конрадзі.

Акружны суд у Лазане (Швайцарыі) апраўдаў Конрадзі, забойцу савецкага пасла на Лазанскую Конфэрэнцыю Вароўскага. Конрадзі выпушчаны на волю.

ГДАНСК.

У Гданску адбыліся выбары ў Сойм. Найбольш атрымалі галасоў сацыял-дэмакраты—34.243, пасьля нямецкія нацыяналісты—33.636, цэнтр—17.064, камуністы — 11.562; рэшта партыяў атрымалі менш галасоў. Палякі атрымалі толькі 5.790 гал. і цяпер будуць мець толькі 4 мандаты, тады, калі раней мелі 7 мандатаў.

З Польскага Сойму.

Паседжаньне 16-га лістапада распачалося працягам дыскусіі над экспозэ мін. Керніка ў справе Кракаўскіх выпадкаў. Першым гаварыў пасол **Марак** (P.P.S.), недапушчаны на папярэдні паседжаньні да голасу. Эндэкі і дубадэкі пакінулі паседжаньне ў часе прамовы п. Марака, які ў доўгай прамове высьвятліў прычыны забастовак, якія сьпярша былі чыста эканамічнымі і толькі пасьля неканстытуцыйных загадаў ураду прынялі палітычную форму. Зазначыўшы бяздарнасьць кракаўскіх цывільных і ваенных уладаў, дзейнасьць якіх прывяла да страшных крывавых выпадкаў, п. Марак паказаў на дужа цікавы факт, што атака 8-га палку ўланаў на работнікаў адбылася ўжо пасьля таго, як былі атрыманы загад з Варшавы аб спыненьні ўлічнага бою; дзеля таго, што ў ваяводстве было поўнае бязладзе і не знайшлося нікога, хто сваечасна перадаў-бы гэты загад. Паказаўшы, якая розьніца існуе ў адносінах правіцы да выпадкаў 11-га сьнежня м. г., калі быў забіты першы прэзыдэнт Польшчы і цяпер, пасьля выпадкаў у Кракаве, калі правіца дамагаецца жорсткай расправы з работнікамі, і лічучы, што ўрад паслухае цкаваньне правіцы, п. Марак заявіў, што польскія сацыялісты ў інтарэсе працоўнага народу і дзяржавы прымуць гэты вызаў.

Пасьля прамоваў паслоў **Міхаляка** (N.P.R.), які вінавациць у кракаўскіх выпадках урад і правіцовую большасьць, **Пітнера** (хад.) які, не апраўдваючы ўраду, усё-ж такі лічыць галоўным віноўнікам работніцкіх дзеячоў, Путка (Wyzw.), які зазначыў, што сучасны ўрад стасуе два мэтады ўрадаваньня: голад і палку, якія і давялі да гэтых выпадкаў, і с. к. **Лютаслаўскага**, які ўсю віну складае на P.P.S., адбылася галасаваньне над рэзалюцыяй пасла Чапінскага, каб урад падаўся ў адстаўку. За рэзалюцыю галасавала 195 галасоў (хьена і пяст.) проціў 176 (лявіца і нац. менш.).

Пасол **Марачэўскі** (P.P.S.) матывуе сьпешнасьць прапазыцыі аб выпадках у Барыславе, дзе войска страляла ў работнікаў; сьпешнасьць прапазыцыі адкінута большасьцю 174 галасоў проці 144.

З газэт.

Жыцьцё вучыць!

„Kurjer Por." дае справаздачу аб канфэрэнцыі П. О. В. (Polska Organizacja Wojskowa), на якой прамоўляў цэлы рад прадстаўнікоў польскае „лявіцы". Прамовы, бязумоўна, заслугоўць на ўвагу, бо паказуюць, што жыцьцё шмат чаго навучыла польскіх сацыялістаў.

Так, пасол Барліцкі, партыйны таварыш п. Дашыньскага, што дзяліў Беларусь на рыжскай міравой канфэрэнцыі, заявіў:

„Мы творым у сябе ўнутраных ворагаў, прыгнятаючы ўсе нацыянальныя імкненьні, не допускаючы нават культурнага развіцьця беларусаў і украінцаў. У адносінах да трох міліёнага жыдоўскага насяленьня ўжываем зусім фальшыва зразумелы антысэмітызм, каторы толькі дражніць, нічога ня творачы".

У канцы пас. Барліцкі дамагаецца для украінцаў і беларусаў тэрыторыяльнае аўтаноміі, а для жыдоў—роўных грамадзкіх правоў.

Знамяніты знаўца крэсавых адносін, ген. Бабінскі, абаронца ў палітычных працэсах абвінавачаных спасярод мяшанага насяленьня, даў цэлы рад фактаў і праяваў, што вельмі блага сьведчаць аб нашай палітыцы адносна да нацыянальных меншасьцяў. Зачыненьне беларускіх школ, перасьледаваньне украінскіх гімназіяў, нішчэньне ўсіх спробаў вышэйшае навукі—вось плады праграмаў п. Ст. Грабскага, якія цяпер праводзяцца ў жыцьцё. Такое паступаньне заўсёды імсьціцца, бо, як казаў Траўгут, „народу забіць нельга".

Прыведзеныя прамовы дужа характэрныя. Можам толькі шчыра шкадаваць, што „лявіца" не дадумалася да гэтага тады, як сама мела ўладу і... паступала з беларусамі акурат так сама, як і цяперашні ўрад!

Паміж іншым, п. Барліцкі сказаў, быццам *п. Язэп Пілсудскі думаў аб утварэньні незалежных гаспадарстваў суседніх народаў* (значыць, беларускага і украінскага). Ну, *гэта дык чыстая мана*, і дарэмна п. Барліцкі так высока цэніць свайго быўшага партыйнага таварыша: *п. Пілсудскі рабіў усё магчымае, каб разьбіць беларускі незалежніцкі рух*; ёнжа дапамог дэнікінцам зьнішчыць незалежную Украіну; ён-жа фабрыкаваў у Коўне „пераваpоты", каб зьніштожыць нелажнасьць Літвы. Аб гэтым нельга забываць, пане Барліцкі!...

Язык цыфраў.

У тым-жа нумары „Kur. Por." надрукована сэнсацыйная заметка: «Сколькі абыйшлося Польшчы пяцімесячнае гаспадараваньне васьмёркі?» Разглядаючы балянс Р. К. К. Р. (Polska Krajowa Kasa Pożyczkowa), газэта адзначае, што

„доўг скарбу, які 31 мая выражаўся сумай 2,377 міліярдаў марак, узрастае да вялізарнае сумы 19 трыльёнаў і 80,5 міліярдаў. Лічба папяровых грошы, якія былі ў абароце, ад 2733,8 міліярдаў узрос да 23 трыльёнаў і 80,4 міліярдаў.

„Тлумачэньні — лішнія. Цыфры гавораць самі за сябе даволі голасна. Розьніца ў суме доўгу скарбу за пяць месяцаў урадаваньня Хіены прадстаўляе 16,7 трыльёнаў! Сума папяровых грошы ў абароце павялічылася на 21,3 трыльёна!..."

Цыфры, запраўды, красамоўныя!

З УСЯЕ БЕЛАРУСІ.

ЗАХОДНЯЯ БЕЛАРУСЬ.

ХРОНІКА.

У нядзелю 18 лістапада адбылося паседжаньне Цантральнай Беларускай Школьнай Рады, на якім разглядаліся бягучыя справы Т-ва.

Чарговае паседжаньне адбудзецца ў нядзелю 2-га сьнежня г. г.

У нядзелю 25 лістапада а 4 гадз. у памешканьні Цэнтр. Беларускай Школьнай Рады адбудзецца Агульны Сход Беларускага Нацыянальнага Камітэту. Прысутнасьць усіх сяброў абавязкова.

Паседжаньні прэзыдыюму Беларускага Нацыянальнага Камітэту ў Вільні адбываюцца кожную нядзелю ад 11 да 1 гадз. у дзень.

Канфіската. Сканфіскаваны № 81 літоўскай газэты „Lietuvos Rytai".

Вечарына. Вучні Радашкоўскае Бел. Гімназіі на 25 лістапада ладзяць спэктакль. Будзе пастаўлена драма Ф. Аляхновіча „Цені"; таксама будзе выступаць гімназіяльны хор, які развучыў некульні вельмі цікавых народных песьняў. Багатая дэклямацыя і танцы. Увесь даход пойдзе на карысьць незаможных вучняў.

Напады на цягнікі. У раёне Берасьця і Ко-

брына усё часьцей здараюцца напады на цягнікі. Думаюць, што істнуе асобная добра-зарганізаваная банда, якая робіць гэтыя напады. 3 чалавекі з гэтай банды, як паведамляе „Dz. Wil.“ паліцыі ўдалося злавіць.

У Беластоку растрэлена 8 бандытаў, якія належалі да шайкі вядомага атамана Чорта. Растрэляны: Антон Лукашынскі, Я. Каплан, М. Шылінг, С. Донбровскі, Я. Місевіч, Я. Лёндынскі, Г. Вайнэр і У. Чэсьлер.

З Бельску.

15 кастрычніка заарыштаваны ў Бельску Карыцкі Канстантын, які вёў значную працу за беларускі сьпісак ў часе выбараў у Сойм і Сэнат; ў Бельску ён быў тады сэкрэтаром Беларускага Выбарнага Акружнага К-ту, а цяпер быў кіраўніком сэкрэтарыяту Бел. Пас. Клюбу ў Бельску. Па прафэсіі вучыцель. Прычыны арышту невядомы.

З Нясьвіжа.

Ініцыятыўны гурток у г. Нясьв,жы, у складзе Г. Якубёнка, В. Арэна, А. Малойло, Пінчука і Я. Шнаркевіча, ў верасьні месяцы гэтага году апрацаваў статут **„Таварыства Беларускай Школы“** на Нясьвіжскі павет і зрабіў захады аб легалізаваньні гэтага Таварыства.

Весткі з вёскі.

Дзісеншчына.

Для гарадскаго жыхара нязразумела можа будзець тая тэма, якую я хачу тут закрануць, але дзеля знаёмасьці з варункамі сучаснага жыцьця вёскі я лічу патрэбным напісаць некалькі слоў. Тэмай гэтай, адным з найгоршых няшчасьцяў нашай вёскі ў цяперашні час, з'яўляюцца ваўкі, якія, дзеля адсутнасьці аружжа ў сялян, страшна расплядзіліся і прыносяць вялізарныя страты нашаму бедаку-селяніну. Досыць прывясьці толькі некулькі фактаў, каб убачыць усю тую небясьпеку, якая пагражае вёсцы ўжо не ад двуногага, але чацьвераногага ворага. Бяру дзеля прыкладу толькі невялічкі кружок Дзісьеншчыны: у Мікалаеўскай гм., вёска Кухціцы, ў грам. Анупрыя Гваздоўскага 7/VI ваўкі зьелі на начлезе 2-х-летнюю кабылку; у Зьмітра Вярцінскага той-жа вёскі, 20 X—задушылі таксама двухлетку ўжо чуць не ка гумне; у вёсцы Салаўі тэй-жа гміны ў гр. Шугальскага 24/IX воўк падкапаўся пад хлеў і задушыў 12 авец, а ў грам. Доўманта з м. Чаўпічыно 3/X—3 авец; у м. Лінаўках, Сьнанпольскай гміны у арандатараў і запашнікаў пана Глазкі, ваўкі падкапаўшыся пад хлеў, задушылі каля 40 штук авец. Найцікавей-жа было ў в. Малінаўка, Язьненскай гміны, дзе воўк, лезучы ў хлеў, праваліўся праз гнілую страху і задушыў 32 авец. Рана-ж, калі прышла гаспадыня выганяць авец у поле і адчыніла вароты, ён шмыгнуў ёй пад ногі і ўцёк.

Вось частка фактаў пра тое, што вытвараюць ужо ня людзі, а ваўкі, і ўсё на шкоду нашаму сялянству. А колькі было выпадкаў прыхода на двор сярод белага дня і лоўлі курэй і іншых хатніх жывёлаў! Трэба змагацца з гэтым, але ня ведаем як гэта зрабіць, бо сялянам паляўнічым не даюць дазволу на трыманьне стрэльбы, бяз стрэльбы-ж нічога ня зробіш. Праўда, ёсьць, кажуць, магчымасьць атрымаць дазвол, але патрэбна, каб паручыліся са два абшарнікі, а ня гміна, а гэта ёсьць ужо вялікай перашкодай, бо трудна і ўпрасіць яснавельможных. Самі-ж яны, хоць маюць і стрэльбы і дазвол, але відаць зрабілі хаўрус з ваўкамі, бо жывуць з імі мірна і згодна; аднальковай, як кажуць людзі, натуры. Вось і жывём так. Як толькі вечар,— пачынаецца выцьцё гэтага зьвяр'я, а гаспадар выходзь з дубінай на двор ды пільнуй сваіх авечак.

Свой.

УСХОДНЯЯ БЕЛАРУСЬ.

З Менску.

Рамонт школ у сельскіх мясцовасьцях. У гэтым годзе будзе праведзены галоўны рамонт ва ўсіх сельскіх школах Беларусі.

Па каштарысу Народнага Камісарыяту Асьветы на рамонт школаў патрэбна каля 11500 бярвеньняў, якія неадкладна будуць затрэбаваны ад Народнага Камісарыяту Земляробства.

Кніжкі ў крэдыт. Кніжны склад Народнага Камісарыяту Асьветы пачаў прадажу падручнікаў у крэдыт.

Крэдыт даецца прафэсыянальным арганізацыям для іх сяброў.

Ліквідацыя няпісьменнасьці. Народны Камісарыят Асьветы ў апошні час разаслаў па паветах каля 24.000 буквароў па ліквідацыі няпісьменнасьці.

Беларускае пралетарскае студэнцтва ў Маскве.

Беларускае пралетарскае студэнцтва ў Маскве ў апошні час зьвярнула ўвагу на самападрыхтоўку да працы ў Савецкай Беларусі. Пад кіраўніцтвам цэнтральнага бюро беларускіх студэнцкіх зямляцтваў распачалася шырокая навукова-асьветная праца: адчынены клюб, пры ім адчынена бібліатэка, арганізаваны гурткі беларусазнаўства.

У хуткім часе навуковая сэкцыя Ц. Б. пачынае выдаваць невялічкую студэнцкую часопісь. Ужо ўстаноўлены цьвёрды вучебны плян па беларусазнаўству: кожны сябра зямляцтва павінен будзе працаваць у гуртках. Плян разьмеркаваны так, што кожны студэнт будзе больш-менш знаёмы з тымі ўмовамі беларускага жыцьця, сярод якіх яму прыдзецца працаваць: эканамісты будуць зьвяртаць большую ўвагу на гісторыю і экономіку Беларусі, сьвярдлоўцы — на рэвалюцыйны рух і г. д.

Гэткім парадкам студэнцтва цяпер на лавах вышэйшых вучэбных установаў падрыхтуе сябе да працы на Беларусі. Яно прыдзе на Беларусь ужо знаемым з мяйсцовымі ўмовамі і прынясе карысьць.

Беларускае грамадзянства павінна зацікавіцца працаю беларускага пралетарскага студэнцтва. Беларусі патрэбны спэцыялісты, знаёмыя з мяйсцовымі ўмовамі. Дзеля гэтага трэба падтрымаць добрыя пачынаньні беларускага пралетарскага студэнцтва, падтрымаць і маральна і матар'яльна.

М. К—ня.

Дапісы.

З Літвы.

Слоўнік гэомэтрычных і трыгономэтрычных тэрмінаў злажылі: К. Дуж-Душэўскі і В. Ластоўскі (Расейска-беларускі і беларуска-расейскі). Выданьне Міністэрстна Беларускіх Спраў у Літве. Выйдзе з друку у гэтым месяцы (лістападзе), кніжка формату 13-19 цм; будзе мець 120 страніц друку.

Ліга беларускай культуры. 25 кастрычніка ў Коўне адбыўся сход працаўнікоў на ніве беларускай культуры, на якім грам. К. Душэўскі зрабіў даклад аб патрэбе ўтварэньня „Лігі Беларускай культуры“, якая ў першы чарод аб'яднала-бы беларускую інтэлігенцыю на эміграцыі, і выкарыстала-бы яе працаздольнасьць у кірунку літэрітурна-навуковым, а па другое — Ліга зьвязаўшыся з краёвымі беларускімі культурнымі ўстановамі маглі-бы прычыніцца да сыстэматызацыі і большай пляновасьці ў працы на полі беларускай культуры. Як прыклад цяперашней неарганізаванасьці нашай прэлегент прывёў такі прыклад: тэрміналёгія да анатоміі і фізыялёгіі, апрацаваная В. Л. і надрукаканая у № 1 „Крывіча“ (у чэрвені), выклікала крытыку. Выдавец, у даным выпадку Міністэрства Беларускіх Спраў у Літве, зьвярнулася праз прэсу да беларускіх культурных працаўнікоў і ўстаноў з просьбай прысылаць папраўкі і дагэтуль, акром двох-трох асоб, надасланўшых цэнныя увагі, рэшта „папраўчыкаў“ далі літэральна макулятуру. Дзеля гэтага, паводле прэлегента, Ліга павінна: а) падлічыць і ўгрупаваць каля сябе беларускія сілы, б) зрабіць распадзел працы, в) узяць у свае рукі ініцыятыву апрацоўкі патрэбных кніг для беларускай школы ў паразуменьні з іншымі навуковымі беларускімі ўстановамі. Сабраньне выбрала камісію дзеля апрацоўкі статуту „Лігі Беларускай Культуры.

Беларусы у Латвіі.

Арганізацыя атраду Гайдаў.

У Люцынскай Беларускай Гімназіі арганізаваўся атрад гайдаў (дзяўчатаў-скаутаў).

У нядзелю, 14-га кастрычніка, адбылося ў прысутнасьці гасьцей, бацькоў і вучняў урачыстае паседжаньне Пэдагагічнае Рады Гімназіі, ў часе ягога гайды злажылі прысягуабяцаньне.

Прыехаўшай з Рыгі ад Цантральнай Гайдаўскай арганізацыі інструктаршай ўсім гайдам быў зроблены экзамен, які яны ўсе вытрымалі добра.

Рэфэраты.

Пэдагагічная Рада Люцынскай Беларускай Гімназіі арганізавала кожную нядзелю чытаньне рэфэратаў.

Першыя рэфэраты будуць чытаць настаўнікі, а потым будуць чытаць іх вучні.

Тэатр і мастацтва.

Новая драма Ул. Галубка.

У нядзелю 14 кастрычніка ў Серабранскім клюбе адбыўся бэнэфісовы спэктакль 2 беларускай трупы ў чэсьць адваго са старых працаўнікоў трупы рабочага (друкара)—артыста Крыцкага.

Горача прывітаў бэнэфіцыянта кіраўнік трупы Ул. Галубок, які, адзначыўшы працу Крыцкага, сказаў, што значэньне бэнэфісу для артыста 2 беларускай трупы—не з матар'яльнага боку, а з боку ідэёвага. Бэнэфіцыянту былі паднесены адрас і падарункі ад трупы і букет жывых кветак ад публікі.

З прачувалым сэрцам адказаў на прывітаньні Крыцкі. У сваім адказе ён выявіў вялікую прагнасьць і далей яшчэ з большай энэргіяй працаваць на ніве беларускай культуры.

Пастаўлена была новая драма „Плытагон“ у 5 актах Ул. Галубка. Як ужо відаць з самай назвы, драма гэта малюе жыцьцё беларускіх плытнікаў — гэтых беларускіх адвечных пралетараў. Зьмест драмы ў кароткіх рысах такі: малады плытнік Андрэй, які увесь час разам з іншымі плытнікамі ганяе плыты, кахае сялянскую дзяўчыну Касю супроць волі яе бацькоў. Аднаго разу, пагнаўшы плыты, ён спаткаўся з дачкой аднаго рыбака Прысяю, якая моцна закахалася ў яго. Андрэю таксама яна спадабалася, але ў яго сэрцы перавагу мела Кася. У хуткім часе вярнуліся плытнікі назад, а разам з імі і Андрэй.

Сын заможнага селяніна Васіль прышоў у сваты да Касі. Бацькі Касі згадзіліся яе аддаць супроць яе жаданьня. У гэты самы час адзін з плытнікаў Пацук падказаў Касі, што Андрэй ёй здрадзіў і кахае Прысю. Кася паслухала яго і пашла замуж за Васіля — нялюбага. Але каханьне яе да Андрэя ня згінула. Ня было жыцьця ў яе з Васілём. Яна ўсюды Андрэя шукала. Васіль, які сваю жонку Касю вельмі любіць, ня можа гэтага усяго стрымаць і жадае зарэзаць Андрэя. Ён поначы знашоў сьпячага плытніка Пацука і, не спазнаўшы, зарэзаў яго замест Андрэя.

Калі плытнікі агледзелі забітага, дык падумалі, што яго забіў Андрэй (нібы затое, што той падкусіў Касю) і аддалі яго пад суд, які асудзіў нявіннага Андрэя на катаргу. Праз некалькі год Андрэй з катаргі вярнуўся і ў апошні раз зашоў да Касі і Васіля, якія абое ўжо хварэлі Сумленьне мучыла забойцу — Васіля, а Кася захварэла з сумаваньня па Андрэю. Андрэй, пабачыўшы іх, разьвітаўся з імі нязаўсёды і ня чыніў ім нічога благога.

Вось па гэтакім, можа крыху шаблёнавым зьместу збудована драма „Плытагон“.

Адным з галоўнейшых матываў драмы зьяўляецца матыў антырэлігійны. Рэдка каторы з плытнікаў верыць у бога. „Я патапчу нагамі прымусовы папом асьвечаны шлюб“! — усклікае адна з гэроіняў драмы Кася. Антырэлігійны матыў адчуваецца праз усю драму: веруючыя — Васіль, Пацук гінуць, а няверуючы Андрэй, ня гледзячы на ўсе перашкоды ў жыцьці жыве і застаецца больш сумленным чалавекам.

Драма добра сцэнізавана. Толькі некаторыя тэхнічныя эфэкты нацта ўжо вострыя. Як недахват, можна заўважыць русіцызмы, напрыкл.: „способна“, „прымеціл“ і інш.

Артысты ігралі добра, асабліва Галубок, Крыцкі і Грынблят.

Публікі было паўнюткі клюб, ня гледзячы на дрэнную пагоду.

Ян. Каран.

Ахвяры на прэсовы фонд.

Ад грам. Падліннага—10 франкаў, ад М. Н-віча—2.500.000 м., ад гр. Макарыка — 3.000.000 м. п., ад жых. Юрацiскай гміны—6.430.000 м. п., ад гр. М-ага 5.000.000 м. п.

Ахвяры на дапамогу палітычным арыштаваным.

Ад гр. Канстантына Д.—700 латвійскіх руб.

Свая пошта.

К. Е—ву. П. Б—ва выехала ў Гданск. Дзе цяпер знаходзіцца рэдакцыя ня ведае. Л. Р—ча ў Вільні цяпер няма. Паметкі Віленскай пошты зусім слушныя.

Курс на грошы.

Варшава, 19-га Лістапада.

(Афіцыяльна).

Даляры	2.175.000
Нямецкая марка	—
Фунты штэрл.	9.000.000
Франкі франц.	110.000
Франкі бэльгійск.	—
10 руб. золатам	—
Польскі злоты	302.000

Рэдактар-Выдавец **М. Шыла.**

Друкарня **Левін і Сын**, Вільня, Нямецкая 22.